

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (devátého senátu)

7. prosince 2023*

„Řízení o předběžné otázce – Ochrana spotřebitele – Směrnice 93/13/EHS – Zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách – Článek 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 – Důsledky konstatování zneužívající povahy ujednání – Smlouva o hypotečním úvěru indexovaném na cizí měnu obsahující zneužívající ujednání týkající se směnného kurzu – Neplatnost této smlouvy – Nároky na vrácení – Zákonné úroky – Promlčecí lhůta“

Ve věci C-140/22,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím Okresního soudu pro Varšavu-Śródmieście ve Varšavě (Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie, Polsko) ze dne 18. ledna 2022, došlým Soudnímu dvoru dne 25. února 2022, v řízení

SM,

KM

proti

mBank S.A.,

za účasti:

Rzecznik Finansowy,

SOUDNÍ DVŮR (devátý senát),

ve složení: O. Spineanu-Matei, předsedkyně senátu, S. Rodin (zpravodaj) a L. S. Rossi, soudci,

generální advokát: A. M. Collins,

za soudní kancelář: A. Calot Escobar, vedoucí,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření, která předložili:

– za KM a SM: W. Bochenek a P. Stalski, radcowie prawni,

* Jednací jazyk: polština.

- za mBank S.A.: A. Cudna-Wagner a K. Stoklosa, radcowie prawni, a B. Miąskiewicz, adwokat,
- za polskou vládu: B. Majczyna a S. Żyrek, jako zmocněnci,
- za portugalskou vládu: C. Alves, P. Barros da Costa, A. Cunha, B. Lavrador a A. Pimenta, jako zmocněnkyně,
- za Evropskou komisi: N. Ruiz García a A. Szmytkowska, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288, a oprava Úř. věst. 2016, L 303, s. 26).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi SM a KM na straně jedné a bankovní institucí mBank S.A. na straně druhé ve věci vrácení částek uhrazených této bankovní instituci na základě smlouvy o hypotečním úvěru, která musí být zrušena z důvodu, že obsahuje zneužívající ujednání.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Desátý bod odůvodnění směrnice 93/13 uvádí:
„vzhledem k tomu, že účinnější ochrany spotřebitele lze dosáhnout přijetím jednotných právních předpisů v oblasti zneužívajících ujednání; [...]“
- 4 Článek 6 odst. 1 této směrnice zní takto:
„Členské státy stanoví, že zneužívající ujednání použitá ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazná a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných zneužívajících ujednání.“
- 5 Článek 7 odst. 1 uvedené směrnice stanoví:
„Členské státy zajistí, aby v zájmu spotřebitelů a soutěžitelů byly k dispozici odpovídající a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.“

Polské právo

- 6 Článek 60 občanského zákoníku (ustawa – Kodeks cywilny) ze dne 23. dubna 1964 (Dz. U. částka 16, č. 93), ve znění použitelném na spor v původním řízení (dále jen „občanský zákoník“), stanoví:
„Až na zákonem stanovené výjimky může být vůle osoby, která činí právní jednání, vyjádřena jakýmkoli jednáním této osoby, kterým se dostatečně projevuje její vůle, a to i projevením této vůle v elektronické podobě.“
- 7 Článek 117 tohoto zákoníku zní takto:
„§1. Až na zákonem stanovené výjimky se majetkové nároky promlčují.
§2. Po uplynutí promlčecí lhůty se osoba, vůči níž je nárok uplatněn, může vyhnout uspokojení nároku, ledaže se vzdá uplatnění námitky promlčení. Vzdání se námitky promlčení před uplynutím lhůty je však neplatné.
§2¹. Po uplynutí promlčecí lhůty nelze nárok vůči spotřebiteli uplatnit.“
- 8 Článek 117¹ uvedeného zákoníku stanoví:
„§1. Ve výjimečných případech může soud po zvážení zájmů stran nepřihlédnout k uplynutí promlčecí lhůty u nároku vůči spotřebiteli, vyžaduje-li to spravedlnost.
§2. Při výkonu pravomoci uvedené v § 1 by měl soud zohlednit zejména:
1) délku promlčecí lhůty;
2) délku doby od uplynutí promlčecí lhůty do okamžiku uplatnění nároku;
3) povahu okolností, které způsobily, že oprávněná osoba nárok neuplatnila, včetně vlivu chování povinné osoby na prodlení oprávněného s uplatněním nároku.“
- 9 Článek 118 téhož zákoníku, ve znění účinném do 8. července 2018, zněl takto:
„Nestanoví-li zvláštní ustanovení jinak, činí promlčecí lhůta deset let a v případě nároků na pravidelná plnění a nároků souvisejících s výkonem podnikatelské činnosti tři roky.“
- 10 Článek 118 občanského zákoníku, ve znění účinném od 8. července 2018, stanoví:
„Nestanoví-li zvláštní ustanovení jinak, činí promlčecí lhůta šest let a v případě nároků na pravidelná plnění a nároků souvisejících s výkonem podnikatelské činnosti tři roky. Konec promlčecí lhůty však připadá na poslední den kalendářního roku, ledaže je promlčecí lhůta kratší než dva roky.“
- 11 Článek 120 § 1 tohoto zákoníku zní takto:
„Promlčecí lhůta začíná běžet ode dne, kdy se nárok stal vymahatelným. Závisí-li vymahatelnost nároku na určitém jednání oprávněné osoby, začíná lhůta běžet ode dne, kdy by se nárok stal vymahatelným, kdyby oprávněná osoba jednala co nejdříve.“

12 Článek 385¹ uvedeného zákoníku stanoví:

„§1. Ujednání smlouvy uzavřené se spotřebitelem, která nebyla individuálně sjednána, nejsou pro spotřebitele závazná, pokud upravují jeho práva a povinnosti v rozporu s dobrými mravy a hrubě poškozují jeho zájmy (zakázaná smluvní ujednání). To neplatí pro ujednání, která vymezují hlavní plnění stran, včetně ceny nebo odměny, pokud jsou formulována jednoznačně.

§2. Pokud smluvní ujednání podle § 1 spotřebitele nezavazuje, jsou strany vázány smlouvou ve zbývajícím rozsahu.

§3. Smluvní ujednání nejsou individuálně sjednána, pokud na jejich obsah neměl spotřebitel skutečný vliv. Jedná se zejména o smluvní ujednání převzatá ze vzorové smlouvy navržené spotřebiteli protistranou.

§4. Důkazní břemeno, že ujednání bylo individuálně sjednáno, nese osoba, která se ho dovolává.“

13 Článek 405 téhož zákoníku stanoví:

„Každý, kdo bez právního důvodu získal majetkový prospěch na úkor jiné osoby, je povinen vydat prospěch *in natura*, a není-li to možné, poskytnout náhradu odpovídající hodnotě tohoto prospěchu.“

14 Článek 410 občanského zákoníku zní takto:

„§1. Ustanovení předchozích článků se použijí zejména na bezdůvodné plnění.

§2. K bezdůvodnému plnění dochází tehdy, jestliže osoba, která plnění poskytla, vůbec nebyla povinna jej poskytnout nebo nebyla povinna jej poskytnout osobě, které bylo poskytnuto, nebo jestliže odpadl důvod plnění nebo nebylo dosaženo cíle plnění nebo jestliže bylo právní jednání vyžadující poskytnutí plnění neplatné a po poskytnutí plnění se nestalo platným.“

15 Článek 455 téhož zákoníku stanoví:

„Není-li lhůta pro poskytnutí plnění stanovena nebo nevyplývá-li z povahy závazku, musí být plnění poskytnuto ihned po výzvě dlužníka k plnění.“

16 Článek 481 § 1 občanského zákoníku stanoví:

„Je-li dlužník v prodlení s plněním peněžitého plnění, může věřitel požadovat úroky za dobu prodlení, i když mu nevznikla žádná škoda a i když je prodlení důsledkem okolností, za které dlužník neodpovídá.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

17 Dne 18. února 2009 uzavřeli SM a KM s mBank smlouvu o hypotečním úvěru s pohyblivou úrokovou sazbou denominovanou v polských zlotých (PLN) a indexovanou na švýcarský frank (CHF) (dále jen „smlouva o úvěru“).

18 Podle podmínek této smlouvy byli SM a KM povinni platit měsíční splátky v polských zlotých, jejichž výše byla určena podle prodejního kurzu švýcarského franku zveřejněného v kurzovním lístku mBank ke dni platby těchto splátek (dále jen „přepočítací klauzule“).

- 19 Jelikož se SM a KM domnívali, že přepočítací klauzule byla zneužívající, podali dne 4. července 2019 stížnost u mBank. V této stížnosti se SM a KM domáhali, aby jim banka do 30 dnů vrátila bezdůvodně vybrané splátky úvěru z důvodu neplatnosti smlouvy o úvěru, a to ve výši 242 238,61 PLN (přibližně 52 277 eur), a v případě, že nebudou dány důvody pro prohlášení této smlouvy za neplatnou, aby jim zaplatila částku 52 298,92 PLN (přibližně 11 288 eur) jako vratku přeplatku na splátkách (jistiny a úroky) vybraných bankou v období od 20. července 2009 do 18. března 2019.
- 20 Dopisem ze dne 16. července 2019 mBank na tuto stížnost odpověděla, že úvěrová smlouva je v souladu s právem, platná a neobsahuje zneužívající ujednání.
- 21 Dne 31. července 2019 podali SM a KM u Okresního soudu pro Varšavu-Śródmieście ve Varšavě (Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie), který je předkládajícím soudem, návrh na zahájení smírčího řízení, v němž se domáhali, aby jim mBank vyplatila částky uvedené v bodě 19 tohoto rozsudku.
- 22 Dne 4. prosince 2019 mBank na tuto žádost odpověděla, že nepovažuje dosažení dohody za možné.
- 23 Dne 13. prosince 2019 se před předkládajícím soudem konalo veřejné jednání, jehož se mBank nezúčastnila a na němž SM a KM svůj návrh potvrdili. Tento soud tedy konstatoval, že nebylo dosaženo dohody, a nařídil uzavření smírčího spisu.
- 24 Dne 10. srpna 2020 SM a KM uvedli, že souhlasí s prohlášením smlouvy o úvěru za neplatnou v celém rozsahu, že neplatnost smlouvy o úvěru je pro ně výhodná a že přijímají důsledky této neplatnosti, včetně právních a finančních důsledků.
- 25 Poté, co předkládající soud poučil SM a KM o důsledcích zrušení smlouvy o úvěru, posledně uvedení na jednání konaném před tímto soudem dne 27. října 2020 prohlásili, že těmto důsledkům rozumí a souhlasí s tím, aby byla tato smlouva zrušena.
- 26 Předkládající soud konstatuje, že přepočítací klauzule obsažená v úvěrové smlouvě je zneužívající a že by tato smlouva nemohla zůstat v platnosti, kdyby tato klauzule byla zrušena.
- 27 S ohledem na judikaturu Soudního dvora týkající se směrnice 93/13 předkládající soud poznamenává, že jelikož neplatnost zneužívajících ujednání znamená zrušení úvěrové smlouvy v celém rozsahu, důsledkem tohoto zrušení by bylo, že by smluvní strany měly vzájemně pohledávky na vrácení ekvivalentu všech částek bezdůvodně poskytnutých v rámci plnění této smlouvy.
- 28 Předkládající soud upřesňuje, že výklad polské právní úpravy týkající se účinků spojených s nezávazností zakázaných smluvních ujednání byl až do vydání usnesení Nejvyššího soudu (Sąd Najwyższy, Polsko) ze dne 7. května 2021 považován za ustálený.
- 29 Podle předkládajícího soudu Nejvyšší soud (Sąd Najwyższy) v tomto usnesení uvedl, že výklad, podle něhož jsou polské soudy povinny zkoumat i bez návrhu případnou existenci zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách a prohlásit absolutní neplatnost těchto ujednání, není v souladu s judikaturou Soudního dvora, podle níž může spotřebitel s použitím zneužívajícího ujednání souhlasit. Jelikož v takovém případě vyvolává dotyčné zneužívající ujednání v plném rozsahu účinky, sankcí, která se musí uplatnit, není absolutní neplatnost tohoto ujednání, nýbrž

jeho „prozatímní neúčinnost“. Nejvyšší soud (Sąd Najwyższy) kromě toho konstatoval, že vzhledem k tomu, že v případě zrušení úvěrové smlouvy obsahující zneužívající ujednání je dotyčný prodávající nebo poskytovatel oprávněn požadovat vrácení jistiny úvěru, musí mu být rovněž přiznáno právo dovolávat se neúčinnosti tohoto ujednání a z toho plynoucího zrušení této smlouvy.

- 30 Předkládající soud má pochybnosti o slčitelnosti pojmu „prozatímní neúčinnost“ se směrnicí 93/13. Podle něj tento pojem znamená, že akt zůstává v platnosti, ale je zbaven účinků, dokud spotřebitel případně nevyjádří souhlas. Z judikatury Soudního dvora přitom podle něj vyplývá, že zneužívající ujednání musí být považováno za ujednání, které nikdy neexistovalo, a že vnitrostátní soud musí vyvodit všechny důsledky z nemožnosti dovolávat se smluvního ujednání, jehož zneužívající povaha byla konstatována, a nečekat, až spotřebitel za tímto účelem učiní prohlášení.
- 31 Předkládající soud mimoto zdůrazňuje, že z usnesení Nejvyššího soudu (Sąd Najwyższy) ze dne 7. května 2021 vyplývá, že zneužívající ujednání zůstává ve stavu „odkladu“ až do doby, než spotřebitel učiní formalizované prohlášení, v němž uvede zaprvé, že nesouhlasí se zachováním tohoto ujednání, zadruhé, že si je vědom skutečnosti, že neplatnost uvedeného ujednání má za následek zrušení smlouvy, jejíž je součástí, jakož i důsledků tohoto zrušení, a zatřetí, že se zrušením této smlouvy souhlasí (dále jen „formalizované prohlášení“). Podle předkládajícího soudu však povinnost učinit takové prohlášení nevyplývá ani ze směrnice 93/13, ani z judikatury Soudního dvora. Předkládající soud z toho vyvozuje, že podmínění použitelnosti čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 učiněním formalizovaného prohlášení je v rozporu s tímto ustanovením.
- 32 Předkládající soud rovněž zdůrazňuje, že dokud trvá stav odkladu smlouvy, nemůže dotyčný prodávající nebo poskytovatel požadovat plnění sjednaná v této smlouvě, takže vůči němu nemůže začít běžet promlčecí lhůta.
- 33 Mimoto pokud spotřebitel podá mimosoudní návrh na zrušení zneužívajícího ujednání, není podle uvedeného soudu prodávající nebo poskytovatel schopen ověřit, zda byl tento spotřebitel poučen o svých právech a důsledcích zrušení tohoto ujednání. Okamžik, kdy spotřebitel podal návrh na zrušení a prohlásil, že si je vědom svých práv, jakož i důsledků zrušení zneužívajícího ujednání, je přitom důležitý, neboť určuje počátek běhu promlčecí lhůty nároků věřitele na vrácení, možnost jejich vymahatelnosti a jejich započtení.
- 34 Předkládající soud má pochybnosti o výkladu polského práva, který podal Nejvyšší soud (Sąd Najwyższy) v usnesení ze dne 7. května 2021, podle něhož promlčecí lhůta pro uplatnění nároku prodávajícího nebo poskytovatele vůči spotřebiteli na vrácení plnění, které tento spotřebitel obdržel z důvodu zrušení smlouvy, začíná běžet až ode dne, kdy tento spotřebitel učiní formalizované prohlášení, neboť takové prohlášení je v rozporu se zásadou efektivity.
- 35 Předkládající soud podotýká, že podle uvedeného výkladu platí, že pokud spotřebitel neučiní formalizované prohlášení, nebude tento nárok nikdy promlčen. Navíc, i když spotřebitel takové prohlášení učiní, avšak prodávající nebo poskytovatel zpochybní, že představuje „výslovné prohlášení spotřebitele potvrzující, že obdržel vyčerpávající informace“, jak vyžaduje Nejvyšší soud (Sąd Najwyższy), a bude tedy tvrdit, že toto prohlášení nevyvolává žádné účinky, promlčecí lhůta pro uplatnění uvedeného nároku nezačne běžet.
- 36 Předkládající soud má za to, že takový výklad staví prodávajícího nebo poskytovatele do lepšího právního postavení než spotřebitele, jelikož promlčecí lhůta pro uplatnění nároku prodávajícího nebo poskytovatele začíná běžet vždy později než lhůta pro uplatnění nároku spotřebitele. Začíná

běžet i později než lhůta pro uplatnění nároku banky v případě neplatnosti smlouvy neobsahující zneužívající ujednání, takže porušuje zásadu rovnocennosti. Kromě toho se domnívá, že skutečnost, že se prodávající nebo poskytovatel nachází v takto příznivém právním postavení, porušuje rovněž zásadu efektivity a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13, jelikož prodávající nebo poskytovatel, který sepsal smlouvu obsahující zneužívající ujednání, má *de facto* jistotu, že jeho nárok nebude promlčen, pokud jej spotřebitel výslovně a předem neinformuje o tom, že si je vědom toho, že tato smlouva obsahuje zneužívající ujednání, a právních důsledků, které z toho vyplývají.

- 37 Předkládající soud má za to, že dnem, od kterého začíná běžet promlčecí lhůta pro uplatnění nároku prodávajícího nebo poskytovatele, musí být nejpozději den, kdy prodávající nebo poskytovatel obdrží první dopis od spotřebitele, v němž uplatňuje neplatnost smlouvy nebo existenci zneužívajících ujednání. V tomto případě podle něj musí prodávající nebo poskytovatel chápat, že si je spotřebitel vědom důsledků zrušení této smlouvy a že s nimi souhlasí.
- 38 Předkládající soud má dokonce za to, že podle obecného pravidla musí promlčecí lhůta pro uplatnění nároku prodávajícího nebo poskytovatele začít běžet ode dne, kdy poskytl plnění, nebo o něco později. V tomto ohledu uvádí, že vzhledem k úrovni odborných znalostí banky lze dospět k závěru, že si banka, která sepisuje smlouvu obsahující zneužívající ujednání, musí být od počátku vědoma, že tato smlouva taková ujednání obsahuje, v důsledku čehož jsou si strany povinny vrátit vzájemná plnění stanovená v uvedené smlouvě. Uvedený soud dodává, že již ve věci ze dne 27. prosince 2010, v níž je mBank jedním z účastníků řízení, Okresní soud ve Varšavě – Soud pro ochranu hospodářské soutěže a spotřebitelů (Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Polsko) rozhodl, že takové ujednání, jako je ujednání dotčené ve věci v původním řízení, je zakázané. Dospěl k závěru, že připustit, aby promlčecí lhůta pro uplatnění nároku banky na vrácení jistiny úvěru začala běžet až ode dne, kdy dotýčný spotřebitel učiní formalizované prohlášení, znamená nejen akceptovat protiprávní jednání prodávajícího nebo poskytovatele, ale i jej k takovému jednání vybízet v rozporu se směrnicí 93/13.
- 39 Podle předkládajícího soudu některé polské soudy připouštějí, že výklad přijatý Nejvyšším soudem (Sąd Najwyższy) má za následek, že pohledávka spotřebitele vůči bance se stává vymahatelnou až poté, co tento spotřebitel svobodně a vědomě prohlásí, že souhlasí se zrušením smlouvy.
- 40 Pokud by byl tento výklad přijat, podle předkládajícího soudu by z toho vyplývalo, že i kdyby spotřebitel předem požádal banku o vrácení bezdůvodně uhrazených částek z důvodu neplatnosti smlouvy uzavřené s touto bankou, jeho pohledávka by nebyla vymahatelná, takže by mohl mít nárok na úroky z prodlení v zákonné sazbě až ode dne učinění takového prohlášení. Podle tohoto soudu přitom stanovení nové podmínky pro uplatnění práva spotřebitele na získání úroků z prodlení porušuje zásadu rovnocennosti, neboť podle obecných zásad polského občanského práva se nepromlčitelná pohledávka stává vymahatelnou okamžikem, kdy je vrácení požadováno. Kromě toho, že je uvedený výklad v rozporu s judikaturou Soudního dvora, podporuje podle předkládajícího soudu jednání prodávajícího nebo poskytovatele spočívající v úmyslném zdržování úhrady pohledávky spotřebitele, a prodlužuje tím trvání dotýčného soudního řízení.
- 41 Konečně předkládající soud uvádí, že podle výkladu Nejvyššího soudu (Sąd Najwyższy) musí být nárok spotřebitele na vrácení plateb, které provedl na základě smlouvy o úvěru, která je neplatná z důvodu, že obsahuje zneužívající ujednání, snižen o úroky z jistiny, které by spotřebitel musel zaplatit dotýčné bance, kdyby hypoteticky byla smlouva o úvěru platná. Tento soud si klade otázku, zda směrnice 93/13, jakož i zásady efektivity a rovnocennosti umožňují tímto způsobem omezit nárok spotřebitele na vrácení.

- 42 V této souvislosti předkládající soud uvádí, že nutnost takového snížení nároku spotřebitele vyplývá ze skutečnosti, že vrácení všech plnění spotřebiteli v plné výši by znamenalo, že by se sám bezdůvodně obohatil. Má však za to, že tento výklad je v rozporu se zásadou rovnocennosti, neboť omezuje nárok spotřebitele na vrácení částek, které bezdůvodně uhradil bance, zatímco tato banka může požadovat vrácení bezdůvodného plnění, které poskytla tomuto spotřebiteli, v plné výši.
- 43 Mimoto je uvedený výklad rovněž v rozporu se zásadou efektivity. Předkládající soud se domnívá, že takový výklad porušuje tuto zásadu stejným způsobem, jako kdyby bylo bankám přiznáno právo vymáhat od spotřebitelů pohledávky z toho titulu, že spotřebitelé používají finanční prostředky mimo smluvní rámec, a dále že se podobá časovému omezení nároku spotřebitele na vrácení, které je v rozporu se směrnicí 93/13, a to s odkazem na rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Gutiérrez Naranjo a další (C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980).
- 44 Za těchto podmínek se Okresní soud pro Varšavu-Śródmieście (Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„Musí být čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice [93/13], jakož i zásady efektivity a rovnocennosti vykládány v tom smyslu, že brání soudnímu výkladu vnitrostátní právní úpravy, podle kterého v případě, že jsou ve smlouvě obsažena zneužívající ujednání, bez nichž nelze smlouvu plnit:

1. se smlouva stává trvale neúčinnou (neplatnou) se zpětnou účinností od okamžiku jejího uzavření až poté, co spotřebitel učiní prohlášení, že nesouhlasí s tím, aby zneužívající ujednání zůstala v platnosti, je si vědom důsledků neplatnosti smlouvy a s neplatností smlouvy souhlasí;
2. promlčecí lhůta pro nárok prodávajícího nebo poskytovatele na vrácení bezdůvodných plnění, která poskytl na základě smlouvy, začíná běžet až ode dne, kdy spotřebitel učiní prohlášení uvedené v bodě 1, a to i v případě, že spotřebitel předtím o vrácení [bezdůvodně zaplacených částek prodávajícímu nebo poskytovateli] požádal a prodávající nebo poskytovatel mohl předem předpokládat, že smlouva, kterou sepsal, obsahuje zneužívající ujednání;
3. spotřebitel může požadovat zákonný úrok z prodlení až ode dne, kdy učinil prohlášení uvedené v bodě 1, a to i v případě, že předtím prodávajícího nebo poskytovatele o zaplacení [těchto částek] požádal;
4. nárok spotřebitele na vrácení plnění, která poskytl na základě neplatné smlouvy o úvěru (splátky úvěru, poplatky, provize a pojistné), musí být snížen o ekvivalent úroků z jistiny, na které by banka měla nárok, pokud by smlouva o úvěru byla platná, zatímco banka může požadovat vrácení plnění, která poskytla na základě téže neplatné smlouvy o úvěru (jistina úvěru), v plné výši?“

K pravomoci Soudního dvora

- 45 Bankovní instituce mBank tvrdí, že body 1 až 3 předběžné otázky v podstatě mají za cíl, aby Soudní dvůr podal výklad norem polského práva, což nespadá do jeho pravomoci.

- 46 V tomto ohledu mBank tvrdí, že volba sankcí, které musí být uplatněny v případě, že smlouva není v souladu se směrnicí 93/13, a z tohoto důvodu nemůže bez ujednání považovaného za zneužívající nadále existovat, spadá do vnitrostátního práva, takže výklad a uplatňování tohoto práva nepřísluší Soudnímu dvoru, nýbrž vnitrostátním soudům.
- 47 Je třeba připomenout, že postup zavedený článkem 267 SFEU je nástrojem spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy, díky němuž Soudní dvůr poskytuje vnitrostátním soudům výklad unijního práva, jenž je pro ně nezbytný k vyřešení sporu, který mají rozhodnout. V rámci této spolupráce je věcí vnitrostátního soudu, kterému byl spor v původním řízení předložen a který jako jediný má přesnou znalost skutkových okolností věci a musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, které bude vydáno, posoudit jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání rozsudku, tak relevanci otázek, které klade Soudnímu dvoru. Proto týkají-li se položené otázky výkladu unijního práva, je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout (usnesení ze dne 16. prosince 2021, Fedasil, C-505/21, EU:C:2021:1049, bod 38 a citovaná judikatura).
- 48 V tomto ohledu je třeba připomenout, že vnitrostátním právem stanovený rámec ochrany, kterou spotřebitelům zaručuje směrnice 93/13, nemůže měnit rozsah, a tudíž podstatu této ochrany, a tím dokonce zpochybnit zvýšení účinnosti uvedené ochrany přijetím jednotných pravidel o zneužívajících ujednáních, které bylo cílem unijního normotvůrce, jak uvádí desátý bod odůvodnění této směrnice [rozsudek ze dne 15. června 2023, Bank M. (Důsledky zrušení smlouvy), C-520/21, EU:C:2023:478, bod 60 a citovaná judikatura].
- 49 Vnitrostátní soudy jsou mimoto při použití vnitrostátního práva povinny vykládat toto právo v co největším možném rozsahu ve světle znění a účelu směrnice 93/13, aby dosáhly výsledku jí zamýšleného, přičemž požadavek konformního výkladu ukládá vnitrostátním soudům povinnost změnit případně ustálenou judikaturu, vychází-li tato judikatura z výkladu vnitrostátního práva, který je neslučitelný s cíli směrnice (rozsudek ze dne 4. června 2020, Kancelaria Medius, C-495/19, EU:C:2020:431, body 47 a 50, jakož i citovaná judikatura).
- 50 Vzhledem k tomu, že se v projednávané věci body 1 až 3 předběžné otázky týkají výkladu ustanovení směrnice 93/13, a nikoli výkladu vnitrostátních předpisů, musí být argument mBank vycházející z nedostatku pravomoci Soudního dvora odmítnut.
- 51 Z toho vyplývá, že odpověď na body 1 až 3 předběžné otázky do pravomoci Soudního dvora spadá.

K předběžné otázce

- 52 Podstatou předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vykládány v tom smyslu, že v souvislosti s kompletním zrušením smlouvy o hypotečním úvěru, kterou bankovní instituce uzavřela se spotřebitelem, z důvodu, že tato smlouva obsahuje zneužívající ujednání, bez něhož nemůže nadále existovat:
- brání soudnímu výkladu vnitrostátního práva, podle kterého je výkon práv, která pro tohoto spotřebitele vyplývají z této směrnice, podmíněn tím, že uvedený spotřebitel učiní před soudem prohlášení, v němž uvede zaprvé, že nesouhlasí se zachováním tohoto ujednání, zadruhé, že si je vědom skutečnosti, že neplatnost uvedeného ujednání má za následek zrušení uvedené smlouvy, jakož i důsledků tohoto zrušení, a zatřetí, že se zrušením této smlouvy souhlasí;

- brání tomu, aby byla náhrada požadovaná dotyčným spotřebitelem z titulu vrácení částek, které uhradil v rámci plnění dotčené smlouvy, snížena o ekvivalent úroků, které by tato bankovní instituce obdržela, kdyby tato smlouva zůstala v platnosti.
- 53 Pro účely odpovědi na tuto otázku je třeba připomenout, že čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví, že zneužívající ujednání nejsou pro spotřebitele závazná. Jak vyplývá z judikatury, jedná se o kogentní ustanovení, které má nahradit formální rovnováhu, již smlouva nastoluje mezi právy a povinnostmi smluvních stran, skutečnou rovnováhu, která má znovunastolit rovnost mezi smluvními stranami (rozsudek ze dne 17. května 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, bod 27 a citovaná judikatura).
- 54 Kromě toho má vnitrostátní soud povinnost při výkonu svých funkcí posoudit na základě ustanovení směrnice 93/13 z úřední povinnosti zneužívající charakter smluvního ujednání, a odstranit tak nerovnováhu, která existuje mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem (rozsudek ze dne 17. května 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, bod 29 a citovaná judikatura).
- 55 V souladu s čl. 6 odst. 1 této směrnice mají vnitrostátní soudy povinnost nepoužít zneužívající ujednání, tak aby vůči spotřebiteli nevyvolávala závazné účinky, vyjma případu, kdy s tím spotřebitel nesouhlasí (rozsudek ze dne 26. března 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia, C-70/17 a C-179/17, EU:C:2019:250, bod 52, jakož i citovaná judikatura).
- 56 Možnost vyhrazená spotřebiteli zabránit použití směrnice 93/13 však nelze chápat tak, že by za účelem uplatnění práv, která pro něj vyplývají z této směrnice, měl pozitivní povinnost odvolat se na ustanovení uvedené směrnice prostřednictvím formalizovaného prohlášení před soudem.
- 57 Tato možnost totiž spočívá pouze v tom, že spotřebitel může poté, co byl vnitrostátním soudem upozorněn, nenamítnout zneužívající a nezávaznou povahu smluvního ujednání, čímž s dotčeným ujednáním vyslovuje svobodný a vědomý souhlas (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 3. října 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, bod 53 a citovaná judikatura). Možnost využít této možnosti, která představuje vzdání se práva dovolávat se ochrany poskytované směrnicí 93/13, sama o sobě znamená, že spotřebitel této ochrany hned od počátku požívá.
- 58 Jak vyplývá z ustálené judikatury připomenuté v bodech 53 a 55 tohoto rozsudku, čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 vyžaduje, aby zneužívající ujednání nebyla pro spotřebitele závazná, a to bez možnosti takový důsledek odložit nebo podřídit podmínkám stanoveným vnitrostátním právem nebo vyplývajícím z vnitrostátní judikatury.
- 59 Článek 6 odst. 1 směrnice 93/13 tudíž brání výkladu vnitrostátního práva, podle kterého je spotřebitel povinen za účelem uplatnění práv, která pro něj vyplývají z této směrnice, učinit před soudem formalizované prohlášení.
- 60 Kromě toho takovému výkladu brání i povinnost vnitrostátního soudu, připomenutá v bodech 54 a 55 tohoto rozsudku, nepoužít, případně i bez návrhu, zneužívající ujednání, aby nevyvolávala vůči spotřebiteli závazné účinky, a to i v případě, že se spotřebitel nedostavil k jednání (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. června 2020, Kancelaria Medius, C-495/19, EU:C:2020:431, bod 52).
- 61 Mimoto uložení povinnosti spotřebiteli učinit formalizované prohlášení, aby mohl uplatnit svá práva, by mohlo zpochybnit odrazující účinek, který se má podle čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 ve spojení s čl. 7 odst. 1 této směrnice pojit k rozhodnutím o zneužívající povaze ujednání

obsažených ve smlouvách uzavřených prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem (rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Gutierrez Naranjo a další, C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, bod 63), jelikož by podněcoval prodávající nebo poskytovatele k odmítání mimosoudních návrhů spotřebitelů na zrušení zneužívajících ujednání s vědomím, že spotřebitelé jsou povinni za účelem uplatnění práv, která pro ně vyplývají z uvedené směrnice, učinit formalizované prohlášení před soudem.

- 62 Mimoto pokud jde o otázku, zda soud, který rozhoduje o nároku na vrácení v návaznosti na zrušení smlouvy o hypotečním úvěru mezi bankovní institucí a spotřebitelem z důvodu, že tato smlouva obsahuje zneužívající ujednání, bez nichž nemůže nadále existovat, může snížit náhradu, kterou tento spotřebitel požaduje z titulu vrácení částek, jež uhradil v rámci plnění této smlouvy, o ekvivalent úroků, které by tato bankovní instituce obdržela, kdyby uvedená smlouva zůstala v platnosti, Soudní dvůr rozhodl, že v této souvislosti čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 brání soudnímu výkladu práva členského státu, podle kterého má uvedená bankovní instituce právo požadovat po spotřebiteli náhradu jdoucí nad rámec vrácení finančních prostředků vyplacených na základě plnění téže smlouvy, jakož i nad rámec zaplacení zákonných úroků z prodlení ode dne výzvy k zaplacení [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. června 2023, Bank M. (Důsledky zrušení smlouvy), C-520/21, EU:C:2023:478, bod 84].
- 63 S touto výhradou týkající se zákonných úroků z prodlení Soudní dvůr upřesnil, že výklad vnitrostátního práva, podle něhož by měla bankovní instituce právo požadovat po spotřebiteli náhradu jdoucí nad rámec vrácení finančních prostředků vyplacených na základě plnění této smlouvy, a získat tak odměnu za to, že spotřebitel tyto finanční prostředky použil, by přispíval k eliminaci odrazujícího účinku, který má pro prodávající nebo poskytovatele zrušení uvedené smlouvy, a tím by mohl ohrozit splnění dlouhodobého cíle stanoveného v článku 7 směrnice 93/13 [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. června 2023, Bank M. (Důsledky zrušení smlouvy), C-520/21, EU:C:2023:478, body 76 až 78].
- 64 Vzhledem k tomu, že směrnice 93/13 vylučuje možnost, aby bankovní instituce požadovala náhradu jdoucí nad rámec vrácení finančních prostředků vyplacených na základě plnění zrušené smlouvy, jakož i nad rámec zaplacení zákonných úroků z prodlení ode dne výzvy k zaplacení, tato směrnice rovněž vylučuje, aby byla této instituci poskytnuta náhrada tím, že se náhrada, kterou dotyčný spotřebitel požaduje z titulu vrácení částek, které uhradil v rámci plnění dotčené smlouvy, sníží o ekvivalent úroků, které by uvedená instituce obdržela, kdyby tato smlouva zůstala v platnosti.
- 65 S ohledem na výše uvedené musí být čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vykládány v tom smyslu, že v souvislosti s kompletním zrušením smlouvy o hypotečním úvěru, kterou bankovní instituce uzavřela se spotřebitelem, z důvodu, že tato smlouva obsahuje zneužívající ujednání, bez něhož nemůže nadále existovat:
- brání soudnímu výkladu vnitrostátního práva, podle kterého je výkon práv, která pro tohoto spotřebitele vyplývají z této směrnice, podmíněn tím, že uvedený spotřebitel učiní před soudem prohlášení, v němž uvede zaprvé, že nesouhlasí se zachováním tohoto ujednání, zadruhé, že si je vědom skutečnosti, že neplatnost uvedeného ujednání má za následek zrušení uvedené smlouvy, jakož i důsledků tohoto zrušení, a zatřetí, že se zrušením této smlouvy souhlasí;
  - brání tomu, aby byla náhrada požadovaná dotyčným spotřebitelem z titulu vrácení částek, které uhradil v rámci plnění dotčené smlouvy, snížena o ekvivalent úroků, které by tato bankovní instituce obdržela, kdyby tato smlouva zůstala v platnosti.

K nákladům řízení

- 66 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (devátý senát) rozhodl takto:

Článek 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách musí být vykládány v tom smyslu, že v souvislosti s kompletním zrušením smlouvy o hypotečním úvěru, kterou bankovní instituce uzavřela se spotřebitelem, z důvodu, že tato smlouva obsahuje zneužívající ujednání, bez něhož nemůže nadále existovat:

- brání soudnímu výkladu vnitrostátního práva, podle kterého je výkon práv, která pro tohoto spotřebitele vyplývají z této směrnice, podmíněn tím, že uvedený spotřebitel učiní před soudem prohlášení, v němž uvede zaprvé, že nesouhlasí se zachováním tohoto ujednání, zadruhé, že si je vědom skutečnosti, že neplatnost uvedeného ujednání má za následek zrušení uvedené smlouvy, jakož i důsledků tohoto zrušení, a zatřetí, že se zrušením této smlouvy souhlasí;
- brání tomu, aby byla náhrada požadovaná dotyčným spotřebitelem z titulu vrácení částek, které uhradil v rámci plnění dotčené smlouvy, snížena o ekvivalent úroků, které by tato bankovní instituce obdržela, kdyby tato smlouva zůstala v platnosti.

Podpisy